

KONFERENCIJOS „GIMDYMO MODELIAI: GALIMYBĖS IR TEISĖ RINKTIS“

REZOLIUCIJA

Vilnius, 2013 m. lapkričio mėn. 8 d.

Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkei Loretai Graužinienei
Lietuvos Respublikos Seimo Sveikatos reikalų komiteto pirmininkei Dangutei Mikutienei
Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui Algirdui Butkevičiui
Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministrui Vyteniui Povilui Andriukaičiui

Tarptautinė konferencija „Gimdymo modeliai: galimybės ir teisė rinktis“ yra išskirtinis įvykis Lietuvoje. Tai pirmoji konferencija gimdymo srityje, surengta bendromis medicinos mokslo atstovų, medicinos profesionalų ir nevyriausybinių organizacijų pastangomis. Visos pranešimų temos buvo susijusios su šiuo metu skirtingų šalių praktikoje galiojančiais gimdymo modeliais ir jų kaita.

Renginio tikslas – susipažinti su šiuo metu Europoje egzistuojančiais gimdymo modeliais ir jų praktiniu įgyvendinimu, siekiant iš platesnės perspektyvos pažvelgti į Lietuvos nėščiosios ir gimdyvės priežiūros sistemą, kad, reaguojant į Lietuvos tėvų poreikius bei lūkesčius, naujausius mokslinius duomenis bei kitų šalių gerąją patirtį, būtų padėtas pagrindas peržiūrėti ir atnaujinti gimdymo modelius Lietuvoje.

Konferencija pabaigta vieša diskusija „Gimdymo modeliai Lietuvoje: dabar ir ateityje“ bei rezoliucijos Lietuvos Respublikos institucijoms rengimu. Diskusijoje dalyvavo gydytoja akušerė ginekologė doc. dr. Daiva Vaitkienė (Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninė VšĮ Kauno klinikos), gydytoja akušerė ginekologė doc. dr. Diana Ramašauskaitė (VšĮ Vilniaus universiteto ligoninės Santariškių klinikos), Lietuvos akušerių sąjungos prezidentė Ilona Joneliūnienė, akušerė Ieva Girdevainienė (VšĮ Vilniaus gimdymo namai), gydytoja neonatologė doc. dr. Eglė Markūnienė (Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninė VšĮ Kauno klinikos), LR sveikatos apsaugos ministerijos Motinos ir vaiko sveikatos valdybos Nėščiąjų sveikatos priežiūros skyriaus vedėja Aušrutė Armonavičienė, teisininkė doc. dr. Agnė Širinskienė (M. Riomerio universitetas), LR Seimo narys Liutauras Kazlavickas, psichologas dr. Paulius Skruibis (Vilniaus universitetas), Lietuvos šeimos centro direktorė Dalia Lukėnienė. Diskusiją savo išvalgomis apibendrina nepriklausomas stebėtojas žmogaus teisių specialistas Tomas Baranovas.

PROBLEMA

Europos Žmogaus Teisių Teismui pripažinus moters teisę gimdyti namuose su sveikatos priežiūros specialistų pagalba, šis klausimas imtas kelti ir Lietuvoje. Be to, prieš daugiau kaip metus prasidėjęs ikiteisminis tyrimas dėl neteisėtos pagalbos teikimo gimdymo namuose metu atskleidė, kad daugiau nei 20 metų Lietuvoje egzistavusi gimdymų namuose praktika yra netinkama. Tapo aišku ir tai, kad būtinas valstybės įsikišimas, t. y. teisinis gimdymų ne ligoninėje sureguliuavimas – tam tikrų taisyklių nustatymas, kad būtų numatyta, kaip, kokiomis sąlygomis, su kokia pagalba galima gimdyti už ligoninės ribų, kad būtų užtikrintas kiek įmanoma didesnis mamos ir vaiko saugumas.

Po to, kai 2012 m. balandį nevyriausybinės organizacijos kreipėsi į LR sveikatos apsaugos ministrą prašydamos sudaryti darbo grupę šiam klausimui, spręsti, prasidėjo dvejopi procesai: valdininkai ir dalis specialistų tokį nevyriausybinių organizacijų prašymą atmetė kaip nepagrįstą, o dalis specialistų ir kitų organizacijų išsakė palaikymą tokiam prašymui ir pradėjo bendradarbiauti su šeimomis, kad būtų ieškoma problemos sprendimo.

Per šiuos metus išryškėjo ir daugiau nėščiosios ir gimdyvės sveikatos priežiūros srityje kylančių problemų, taip pat susijusių su gimdymo modelių skirtybe įvairiose šalyse: (1) nors

Lietuvoje, įgyvendinus ES direktyvą 2005/36/EB „Dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo“, akušeriai yra ruošiami pagal ES teisėje apibrėžtus standartus ir yra kompetentingi atlikti daugybę veiksmų savarankiškai, realiai jų profesinė veikla yra ribojama; (2) Lietuvoje beveik neveikia tęstinės akušerinės priežiūros modelis, kai ta pati akušerė gali savarankiškai prižiūrėti moters nėštumo eigą, priimti jos nekomplikuotą gimdymą ir teikti priežiūrą po gimdymo; (3) mūsų šalyje vis dar reta, kad prie stacionarų veiktų natūralaus gimdymo skyriai, kuriuose dirbtų tik akušerės; (4) Lietuvoje neegzistuoja nestacionariniai Natūralaus gimdymo centrai; (5) neveikia nė viena Motinai palankaus gimdymo iniciatyvos statusą turinti ligoninė ir ši iniciatyva praktiškai nežinoma nei tarp specialistų, nei visuomenei.

ARGUMENTAI

Pakartotinai kreipdamiesi į LR institucijas, toliau išdėstome šiuos argumentus:

- gimdymas ne ligoninėje su akušerio priežiūra yra **teisiškai reglamentuotas** daugelyje Europos valstybių (pvz., Lenkija, Latvija, Estija, Jungtinė Karalystė, Danija, Norvegija, Švedija, Vokietija, Austrija). Tai patvirtina ir Lietuvos Respublikos Seimo Parlamentinių tyrimų departamento 2013 m. kovo 25 d. parengta analizė „Gimdymo ne stacionare reglamentavimas Europos Sąjungoje“ (Priedas Nr. 1);
- Europos Žmogaus Teisių Teismas, be kita ko, konstatavo, kad teisės aktai, kurie gali turėti atgrasomąjį poveikį sveikatos priežiūros specialistams teikti pagalbą gimdančiosioms namuose, kitu atveju linkusiems suteikti reikiamą pagalbą, **prilygsta ribojimui** būsimums motinoms įgyvendinti teisę į privatų gyvenimą (Priedas Nr. 2);
- dauguma atliktų mokslinių tyrimų rodo, kad nesant nėštumo komplikacijų gimdymas namuose, sukūrus reikalingą teisinę bazę, apibrėžus, kokiomis aplinkybėmis gimdymas namuose yra galimas, o kokiomis – ne, gali būti **toks pat saugus**, kaip ir gimdymas ligoninėje. Lietuvos sveikatos mokslų universiteto medikai yra parengę tyrimų šia tema apžvalgą (paskelbta 2013 m. rugsėjį „Lietuvos akušerijos ir ginekologijos“ žurnale) ir padarę išvadą, kad gimdyti ne ligoninėje, gaunant reikiamą pagalbą, yra saugu (Priedas Nr. 3);
- Lietuvoje akušerių **rengimas ir kompetencija atitinka** Europos Sąjungos teisėje nustatytus standartus tam, kad akušeris galėtų laisvai ir nepriklausomai verstis savo profesine veikla (žr. 2005 m. rugsėjo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/36/EB dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo, priedas Nr. 4);
- pagal Europos Sąjungos teisę akušeriai **turi galėti savarankiškai** teikti akušerines paslaugas nėštumo, gimdymo metu ir po gimdymo, *inter alia* savarankiškai priimti normalų gimdymą (žr. priedas Nr. 4);
- Jungtinių Tautų Vaiko teisių komitetas savo 2013 m. spalio 4 d. rekomendacijos išvadose Lietuvai dėl Vaiko teisių konvencijos įgyvendinimo teigia: „39. (...) Komitetas taip pat išreiškia susirūpinimą, kad moterys, pasirenkančios gimdyti namuose, negauna būtinosios pagalbos bei priežiūros gimdymo metu ir iškart po jo. (...) Komitetas taip pat **rekomenduoja** Šaliai narei užtikrinti tinkamą pagalbą moterims, norinčioms gimdyti namuose: būtinąją akušerinę priežiūrą, profesionalią priežiūrą gimdymo metu bei iškart po jo.“ (Priedas Nr. 5);
- Pasaulio sveikatos organizacijos dar 1996 m. priimtoje rekomendacijoje WHO/FRH/MSM/96.24 teigiama, kad **geriausia moteriai gimdyti** yra ten, kur ji jaučiasi saugi, ir su tiek priežiūros, kiek tik įmanoma gauti;
- Tėvai, jų atstovai ir įvairios specialistų bei nevyriausybinės organizacijos per šį laikotarpį yra ne kartą išreiškę poziciją ar poreikį, kad akušerinių paslaugų teikimas gimdymo ne ligoninėje metu būtų teisiškai sureguliuotas.

PASIŪLYMAI

1. Spręsti gimdymų ne stacionare klausimą, inicijuoti atitinkamų teisės aktų pakeitimą ir kūrimą, bendradarbiaujant su įvairių sričių specialistais ir suinteresuotomis bei šeimas ir tėvus atstovaujančiomis nevyriausybinėmis organizacijomis;
2. Sukurti teisinę bazę, leidžiančią akušeriui savarankiškai verstis savo profesija, nepriklausomai ir laisvai vykdyti veiklą, numatytą Europos Sąjungos teisėje;
3. Sudaryti sąlygas Lietuvoje įgyvendinti Motinai palankaus gimdymo iniciatyvą ir pasirūpinti jos pristatymu tiek specialistams, tiek visuomenei.

Konferencijos organizatoriai:

VšĮ „Tėvystės centras“ vadovė

Vitalija Pilipauskaitė-Butkienė

Lietuvos sveikatos mokslų universiteto
Akušerijos ir ginekologijos klinikos vadovė

prof. Rūta Jolanta Nadišauskienė

Lietuvos akušerių ginekologų draugijos prezidentas

doc. Vladas Gintautas

Konferencijos rezoliuciją palaikančios organizacijos:

Lietuvos akušerių sąjungos prezidentė

Ilona Joneliūnienė

Lietuvos akušerių asociacijos prezidentė

Violeta Staniulevičienė

Kauno kolegijos Medicinos fakulteto
Slaugos katedros vedėja

Vilma Rastenienė

Neonatologijos asociacijos prezidentė

dr. Rasa Tameliene

Žmogaus teisių stebėjimo instituto
direktorė

Dovilė Šakalienė

Lietuvos šeimos centro
direktorė

Dalia Lukėnienė

VšĮ „Šeimos institutas“ direktorė

Jolanta Ramonienė